

Dziecko w świecie przyrody

**Musimy nauczyć się dbać o przyrodę
w której mamy żyć.**

Chodzi tylko o to

czy nauczymy się tego na czas

(Dawid Gates)

rys. Jagoda Surmacz

Nasze rozważania zaczęłyśmy bardzo trafnym mottem, bo przecież aby dziecko dowiedziało się co to jest przyroda i jak ją należy szanować – należy do niego mówić od najmłodszych lat.

Częste kontakty z przyrodą wpływają na ukształtowanie się u dziecka właściwego stosunku do wszystkiego co piękne wokół nas. Przeżycia i obserwacje poczynione w bezpośrednich kontaktach z przyrodą i wzbogacane literaturą pobudzają wyobraźnię dziecięcą oraz inspirują różnorodną twórczość. Podczas obcowania dzieci z przyrodą, występują w sposób naturalny wzajemne przenikania się elementów poznania i myślenia społecznego, działania i doznań emocjonalno-estetycznych.

Pracując z dziećmi w przedszkolu miałyśmy okazję i starałyśmy się w swych działaniach w sposób urozmaicony przybliżyć dzieciom zjawiska przyrodnicze poprzez:

- uwrażliwianie na piękno przyrody, która nas otacza oraz poznawanie jej zasad;
- przyjazne odnoszenie się do zwierząt i roślin;
- zapoznanie z bogactwem świata roślinnego i zwierzęcego.
- organizowanie opieki nad zwierzętami m.in. dokarmianie ptaków zimą;

Częste kontakty z przyrodą wpływają na kształtowanie się u dzieci właściwego stosunku do wszystkiego co żyje.

W przedszkolu kształtujemy osobowość dzieci wyrabiając wrażliwość i poczucie obowiązku oraz uświadamiamy znaczenie przyrody.

Te cele osiąga się nie tylko przez wyposażenie dzieci w odpowiedni zasób wiedzy z zakresu ochrony środowiska, ale również staramy się budzić ich świadomość ekologiczną.

Ekologia jest dyscypliną młodą i – jakkolwiek współcześnie jest to dziedzina już rozbudowana – dopiero przed 100 laty rozpoczynała swoje podboje. Nie oznacza to jednak, że wcześniejsze badania nie dotyczyły tej dziedziny wiedzy. Nawiązanie do idei: **jedność organizmów ze środowiskiem** można znaleźć w pracach Antoniego van Leeuwenhoek'a już na początku XVIII w, ale i zdecydowanie wcześniej, bo w starożytności. Przeprowadzona przez Arystotelesa i jego uczniów Teofrasta **Klasyfikacja roślin i zwierząt** miała przecież charakter ekologiczny.

Obecnie ekologię można określić najogólniej jako *naukę o ekonomice przyrody; szerzej – jest to nauka o strukturze i funkcjonowaniu przyrody* badającą, wzajemne zależności pomiędzy organizmami oraz ich zespołami a środowiskiem.

Chodzi nam o to, aby dzieci zrozumiały dlaczego należy tak a nie inaczej postępować z roślinami czy zwierzętami, aby nabywały umiejętności opiekowania się nimi, chronienia ich.

Dydaktycy przyrody uzależniają kształtowanie postaw dzieci od rozumienia przez nich potrzeby ochrony środowiska, przyrody i od rozumienia roli i miejsca człowieka w przyrodzie.

Pojęcie *przyroda i środowisko* dotyczy w równym stopniu tego co nas otacza, gdzie żyjemy, bawimy się, pracujemy, cieszymy się, troszczymy się, dbamy o nie, szanujemy i niestety niszczymy.

My, dorośli, znamy wiele określeń na to, aby móc opisać i wyrazić swoje poglądy. Natomiast dla dziecka w wieku przedszkolnym, poznanie najpiękniejszych cech przyrody odbywa się poprzez zbadanie, przeżywanie i zapamiętanie a pomoc mu może w tym odkrywaniu nauczycielka.

To, czy dziecko będzie miało właściwie rozbudzone uczucia w stosunku do świata, w którym żyje w ogromnej mierze zależeć będzie od sposobu, w jakim mu go ukaże „jego pani”. W naszej pracy z dziećmi w przedszkolu zasadniczą rolę odgrywają spotkania z przyrodą. Sama przyroda, każda z pór roku dostarcza nam tematów do rozmów, doświadczeń, doznań estetycznych i przeżyć.

Chociaż mieszkamy i żyjemy w mieście, nie obce są nam spotkania w parku, w lesie, nad wodą. Aby dzieci czuły się dobrze w otaczającym świecie, staramy się podtrzymywać i wzmacniać ich naturalny i bezpośredni kontakt z przyrodą.

To, jak sobie dziecko przedstawia świat i jak go wyjaśnia, interesowało od dawna psychologów. Różne badania naukowe wykazyją, że dziecko stwarza sobie własne „teorie” o pochodzeniu rzeczy, zwierząt...

Wzbogacając przeżycia wywoływane bliskością przyrody przedszkole przeciwdziała również uprzedzonym estetycznym, jakie dziecko wynosi czasem ze swojego rodzinnego środowiska, wstrętom i nieuzasadnionym lękom, przed niektórymi zwierzętami, czy opiniom, że np. piękne mogą być tylko kwiaty hodowane w ogrodzie.

Skala przeżyć dziecka poszerza się także dzięki sztuce, literaturze, audycjom radiowym, przedstawieniom czy ilustracjom o tematyce przyrodniczej. Łączność z przyrodą zacieśniają zabawy dzieci i twórczość plastyczną z nią związana oraz zabawki przedstawiające zwierzęta. Piękno przyrody można przybliżyć dziecku poprzez jego zainteresowania. Pociągający może być

krajobraz w różnych porach dnia i roku. Dzieci mieszkające w mieście mają utrudniony kontakt z naturą, a poznają ją jedynie za pośrednictwem ilustracji i opowiadań.

Tym dzieciom stwarzamy wszelkie możliwości i okazje do kontaktu z przyrodą. My, nauczyciele, zawsze znajdziemy miejsca, do których warto się udać na wycieczkę, aby dzieci zobaczyły wszystko to co wiąże się z przyrodą i jej elementami.

Wszystkie zajęcia z zakresu ekologii prowadzi do jednego celu aby:

- rozbudzić zainteresowanie sprawami przyrody
- uczyć miłości do niej
- budzić radość i uśmiech dzieci na ich twarzach.

Wszystkie dzieci w przyszłości na pewno będą pamiętały, aby niczego bezmyślnie i niepotrzebnie nie zniszczyć, a tym samym nie pozwolić na to innym. Rozumieją, że nas wszystkich dotyczy obowiązek ochrony przyrody, która nie tylko uczy, ale jest też podstawą wyżywienia.

Bliskie obcowanie z przyrodą w dzieciństwie pozostawia niepowtarzalne wrażenia. Przyroda silnie działa na sferę zmysłową i emocjonalną małego dziecka, dostarcza mu wiele emocji połączonych z dobrym samopoczuciem fizycznym, z radością ruchu na wolnej przestrzeni, świeżym powietrzu – ma to duże znaczenie zdrowotne.

My, dorośli, powinniśmy wychodzić naprzeciw potrzebom obcowania z przyrodą i od najwcześniejszych lat rozwijać u dziecka zdolność dostrzegania szerokiej skali jej piękna. Łączy się to z poznawaniem otaczającego środowiska, budzeniem uczuć dla ojczystej przyrody, kształtowaniem stosunku do zwierząt i ludzi oraz zjawisk otaczającej nas flory i fauny.

Należy też podkreślić, że prowadzenie zajęć przyrodniczych w przedszkolu zależy w dużej mierze od przygotowań nauczycielek, które potrafią ukierunkować myślenie dziecka. Same wzbogacamy swoją wiedzę przyrodniczą, poprzez fachową literaturę i filmy.

Świat przyrody ze swym niezwykłym bogactwem kształtów, barw, zmiennością zjawisk pociąga dziecko i ma na nie wszechwładny wpływ o czym nie trzeba nikogo przekonywać. Zostało to udowodnione przez wielu wybitnych pedagogów.

Obserwacja przyrody ma wpływ na sferę umysłową dziecka, rozwijając spostrzeżenia i wrażenia. Dziecko potrafi obserwować, zestawiać, odnajduje podobieństwa i różnice, stara się dociec przyczyn zaistniałego zjawiska, wyciąga wnioski i uogólnia opanowując stopniowo logikę myślenia.

Przyroda ma również wpływ na rozwój emocjonalny, społeczno-moralny zarazem inspiruje dziecko do dalszej działalności. Formy poznania tego ciekawego, żywego świata są różne. Jedną z najpopularniejszych metod są zajęcia w kąci przyrody, gdzie można stworzyć dzieciom wysmienite warunki do bardzo ciekawych obserwacji w „mikroświecie” przyrody. Do podziwiania w przyrodzie jest bardzo wiele. Wielu jest literatów, którzy w swoich utworach odzwierciedlają piękno i bogactwo przyrody.

Bardzo nam się spodobało przesłanie pani Bronisławy Dymary z książki *Dziecko w świecie przyrody* – poznać, pokochać, chronić, bo przecież my nauczyciele jesteśmy po to aby to wszystko realizować.

Za autorką zadajemy sobie wiele pytań: „*Jak odnaleźć się w bogatym świecie przyrody?*”, „*Co poznawać a z czego rezygnować?*”.

Przyroda jest wszędzie – w poezji, w malarstwie, w muzyce, stanowi istotę ruchu. Poznajemy ją poprzez: zmysły, uczucia, wolę i inteligencję.

Myślimy, że o przyrodzie można pisać w nieskończoność, bo wydaje nam się, że nie spędzamy ani jednego dnia bez niej.

Dla dzieci organizujemy mnóstwo ciekawych zajęć:

- bajki o tematyce ekologicznej – „*Bajka o strasznym smogu*” i „*O Piotru, który zamienił się w kwiat*” (poprzez udział dzieci w inscenizacjach i bajkach staraliśmy się przybliżyć treści dotyczące zagrożeń ekologicznych jakie niesie cywilizacja oraz degradacja środowiska przyrodniczego, do której przyczynia się człowiek),
- DNI ZIEMI 2003 były obchodzone pod hasłem; „*Nasza Planeta Ziemia*” a w nich: „*Lot do Zielonej Krainy*”, „*4 Ekosystemy*”,
- „*W kolorach tęczy*”, „*Niebieski Dzień*”, „*Dzień i Noc*”,
- „*Dbamy o nasze płuca*” – sadziliśmy krzewy,
- „*Korowód młodych serc*”.

Przyroda stanowi więc okazję do cieszenia się z małych rzeczy, uczy otwartości oczu, skłania do zachwytu nad pięknem oraz radości w zwykłych czynnościach i zdarzeniach. Pozwala również realizować samego siebie. Pracując z dziećmi same musimy być skupione na zjawiskach przyrodniczych.

Dziecko jako wrażliwy obserwator świata przyrody wie, że przyroda żyje, wierzy w jej magiczną moc.

Jolanta Kutek
mgr Elżbieta Wiśniewska
Lucyna Garbacz
Miejskie Przedszkole nr 45
ul. Kisielewskiego 4a
41-219 Sosnowiec

LITERATURA

1. M. Kwiatowska – *Pedagogika przedszkolna.*
2. B. Dymara – *Dziecko w świecie przyrody.*
3. *Wychowanie w przedszkolu – różne roczniki.*
4. E. Pyłka-Gutowska – *Ekologia z ochroną środowiska.*

rys. Jagoda Surmacz